

[Indenrigsministeren.]

Det ærede medlem hr. Poul Claussen berørte det spørgsmål, om det nu også var nødvendigt at indsætte disse revisionsbestemmelser i denne og andre love. Jeg må sige, at jeg egentlig er enig med det ærede medlem i, at en lov jo altid kan tages op til revision, hvis det findes påkrævet, og jeg kan ikke se, at det er absolut nødvendigt med disse bestemte terminer for en revision. Men naturligvis forstår man, at folketinget ved vigtige love kan have en vis ængstelse for, at revisionsspørgsmålet ikke skal blive taget op, og det er vel derfor, man indsætter disse bestemmelser. Med hensyn til den lovgivning, vi her behandler, har der ikke været forhold, som har givet sundhedsmyndighederne ønske om at få den revideret, og det er derfor, man foreslår udskydelsen.

Det ærede medlem fru Petra Petersen rejste spørgsmålet om grønlændernes forhold. Det hører til dels hjemme under Grønlandsministeriet, men naturligvis har sundhedsmyndighederne i Grønland og for så vidt også herhjemme opmærksomheden henvendt på, hvilke foranstaltninger man eventuelt vil kunne foreslå, og hvilke man kan iværksætte med hjemmel i de nuværende love. Sådanne foranstaltninger vil naturligvis blive overvejet og foreslået i det omfang, man finder nødvendigt og rimeligt.

Dernæst efterlyste det ærede medlem et forslag fra justitsministeren angående prostitutionen. Jeg har af justitsministeren fået oplyst, at spørgsmålet er til behandling i straffelovskommissionen, og derfra er det ikke kommet tilbage endnu. Men når kommissionen har afgivet betænkning vedrørende sagen, vil man naturligvis tage stilling til, om der skal en ny lovgivning til på dette område.

Med hensyn til det specielle spørgsmål, der her blev rejst, om visse uheldige forhold vedrørende unge kvinder, som kommer her til København, og amerikanske orlovssoldater og lignende, mener jeg, at man må henvise til, at politimyndighederne også ifølge den nuværende lovgivning har beføjelse til at gribe ind; og hvad der kan gøres af de institutioner, der beskæftiger sig med unge kvinders forhold — såvel statslige som private institutioner — regner jeg med bliver gjort.

Hermed sluttede forhandlingen.

*Lovforslagenes overgang til anden behandling*  
vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

*Første behandling af forslag til lov om statens husholdningsråd.*

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2629, fremsættelsen i tidenden sp. 2118).

Lovforslaget sattes til forhandling.

**Viola Nørlov:** Det længe ventede forslag til lov om revision af loven om statens husholdningsråd er i dag til behandling. Jeg skal kort nævne baggrunden for, at en revision af loven er en nødvendighed.

I 1935 startede statens husholdningsråd med et beskedent budget et forsøgsarbejde, der gennem årene blev til stor gavn for mange hjem i by og på land. I flere år arbejdede rådet under meget trange forhold, der til sidst gjorde det nødvendigt at få nye og større lokaler. Da husholdningsrådet i sin tid fik bevilget 500 000 kr. af Benton Mody-pengene med den klausul, at de skulle bruges til apparatur, kom der skred i tingene. Enhver med noget kendskab til rådets arbejde erkendte, at skulle det udbygges, måtte der flere, større og bedre lokaler til. Jeg mindes indenrigsminister Aksel Møllers besøg i lokalene i Vester Voldgade, hvor han udtalte sig meget anerkendende om rådets arbejde.

Gaven på de 500 000 kr. var medvirkende til, at beslutningen blev taget om en bygning til statens husholdningsråd på Amagerfælledvej. Så skulle alt være i den skønneste orden, da betingelserne for et udvidet forskningsarbejde nu var til stede; men så meldte andre besværligheder sig. At et større forsøgsarbejde skulle kunne gennemføres med den samme bevilling, man havde haft i Vester Voldgade, kan enhver sige sig selv ikke kunne holde stik, og derfor søgtes der ganske naturligt om en tillægsbevilling. Finansudvalget ønskede ikke at gå med til denne bevilling, men foranledigede, at forvaltningsnævnet foretog en undersøgelse og afgav en rapport, der foreslog en om-

[Viola Nørlov.]

organisering af rådet. På foranledning af rapporten nedsatte indenrigsministeren et udvalg, der ved gennemgang af rapporten skulle finde frem til et lovforslag om revision af loven om statens husholdningsråd. Dette ministerielle udvalg arbejdede meget hurtigt og afgav betænkning i december 1958; men først nu er et lovforslag om en nyordning af rådet kommet til behandling, og det udvalg, som jeg ved forhandlingens slutning vil foreslå nedsat, vil ved en velvillig behandling af lovforslaget kunne nå et resultat. Tusinder af husmødre over det ganske land venter i spænding på resultatet af dette arbejde.

Nu har vi ganske vist set, at statens husholdningsråd også er med i oppositionens spareprogram, hvori det er foreslået at nedlægge eller reducere rådet. Men vi har også hørt reaktionen på dette spareønske.

Jeg skal med formandens tilladelse citere uddrag af de på organisationernes møder vedtagne resolutioner.

De samvirkende danske Husholdningsforeningers hovedbestyrelse, hvis formand er Ellen Villemoes Andersen, siger om spareforslaget blandt andet:

„For os er det en ufattelig beslutning, der her er taget, da et stadig stigende forsøgs- og undersøgelsesarbejde trænger sig på. Et arbejde, der skulle virke vejledende og oplysende for husmødrene, der i væsentlig grad er forvaltere af store økonomiske værdier i hjemmene. Vi finder, det kan forlanges, at der ydes en statsstøtte til én institution her i landet, der uhildet og upartisk kan oplyse om varer, redskaber og brugsting, som husmødre og hjem er tjent med, såvel som det er husholdningsrådets primære opgave at give vejledning om den rigtige ernæring. De stærke linjer i statens husholdningsråd, som ovenfor er nævnt, fortjener en udvidelse, som den nye bygning også hjemler. En indskrænkning kan vi slet ikke tolerere, og en nedlægning af statens husholdningsråd må vi i vor organisation møde med protest.“

Forbrugerrådet sendte fra sit årsmøde den 13. oktober en udtalelse til folketinget. I den henvistes der til statsministerens åbningstale, og af udtalelsen citerer jeg følgende:

„Statsministeren udtalte endvidere, at lovgivningen i år ville samle sig om landets erhvervsøkonomiske interesser, og han talte om nødvendigheden af en udbygning af de tekniske forskningsråd. Det må være i hele samfundets interesse, at forbrugernes penge anvendes til de rette formål, og vi forventer, at spørgsmålet om forbrugernes forskningsarbejde behandles på linje hermed. Vi finder, at det er på høje tid, at husholdningsrådet får sin rette samfundsmæssige placering; såvel til gavn for forbrugerne som for erhvervene. Dette begrundet vi med, at hjemmenes arbejdsområde stadig ændres, dels ved kvindernes stigende deltagelse i erhvervslivet og den katastrofale mangel på huslig hjælp, dels ved, at mange halv- og helfabrikerede varer kommer — og stadig fremover vil komme — på markedet sammen med nye hjælpemidler. Alt dette er spørgsmål, der vedrører samtlige hjem i Danmark. Det kan derfor ikke være rimeligt, at husmødrene, der forvalter to tredjedele af nationalindtægten, berøves deres eneste forsøgsstation og dermed mulighederne for at få de reelle oplysninger, der af Forbrugerrådet anses som et nødvendigt grundlag for en effektiv forbrugervejledning.“

Jeg nævner, at Dansk Kvindesamfund har tilstillet indenrigsministeren følgende, som jeg citerer i uddrag:

„Hjemmene er stadig arbejdspladser for langt den største kvindegruppe i dette land, og det forekommer derfor Dansk Kvindesamfund helt urimeligt, at man overhovedet kan rejse tvivl om værdien af et arbejde med henblik på studier af hensigtsmæssig husførelse, indkøb og økonomi samt forskning vedrørende levnedsmidler, klæder, tekniske hjælpemidler samt alt vedrørende hjemmenes vedligeholdelse. Kampen om forbrugernes penge har aldrig været hårdere end i dag. Dansk Kvindesamfund må netop på denne baggrund mene, at der er hårdt brug for en udbygning og effektivisering af den eneste institution, der gennem forsøgsarbejde og forskning giver husmødrene mulighed for en objektiv vurdering af de goder, der i form af nye varer og tjenester tilbydes hjemmene. Skal den frie konkurrence udfolde sig

[Viola Nørlov.]

sundt, må forbrugernes valg baseres på viden og indsigt — ikke på tilfældighedernes spil. Dette er baggrunden for vort ønske om en udbygning af statens husholdningsråd efter de linjer, der blev nedfældet i det nedsatte udvalg. Større viden blandt forbrugerne vil gavne — ikke alene forbrugerne — men også erhvervslivets produktionstilrettelæggelse og dermed samfundet som helhed.“

Underskrevet af landsformanden, Lis Groes.

De danske Husmoderforeningers hovedbestyrelse har sendt en udtalelse på linje med de tre, jeg allerede har nævnt, og den slutter med følgende:

„Undertegnede beklager dybt, at det har været muligt at drage statens husholdningsråd ind som en detalje i et stort sparebudget — men for os husmødre er dette intet mindre end en stor sag, og derfor protesterer vi. Det gør os så meget mere ondt, fordi det burde være noget, alle politiske partier står sammen om, at yde rimelige økonomiske bevilgninger, når det gælder samfundets inderste kerne — hjemmet.“

Underskrevet af landsformanden, Johanne Dahlerup, og alle hovedbestyrelsens medlemmer.

Andre organisationer har udtalt ønske om at få udbygget statens husholdningsråds forsøgsarbejde. Jeg nævner Husmandsforeningernes Husholdningsudvalg, De samvirkende danske Landboforeningers Husholdningsudvalg, De kooperative Husmoderforeningers kongres, De socialdemokratiske Kvinder og en række lokale foreninger ud over landet. Men det er ikke alene disse husholdnings- og husmoderforeninger samt kvindeorganisationerne, der med deres mange medlemmer slår kreds om statens husholdningsråd. Også erhvervsorganisationer har sluttet op om rådet.

De samvirkende danske Landboforeninger har i en udtalelse bl. a. sagt:

„Statens husholdningsråds største og vigtigste opgave må i fremtiden være at fremskaffe oplysninger, som er baseret på forsøg og forskning, og det er absolut påkrævet, at der fortsat skabes muligheder for, at denne samfundsnyttige opgave kan videreføres. De samvirkende

danske Landboforeninger kan tiltræde de anførte synspunkter og henstiller, at der tages hensyn hertil ved forberedelsen af lovgivningen om statens husholdningsråd, idet landboforeningerne anbefaler, at rådets arbejde videreføres på et rationelt grundlag.“

Underskrevet af Johs. Larsen og Hans Pinstrup.

Danske Vaskeriers Fællestilsyn, der repræsenterer andels- og erhvervsvaskerier og forbrugere, har på sit årsmøde i Odense i november vedtaget en udtalelse — jeg citerer — :

„Fællestilsynet opfordrer regeringen til at give husholdningsrådet økonomisk mulighed for at fortsætte og udbygge sit arbejde og fortsatte samarbejde med stadig flere erhverv til gavn for både hjemmene og erhvervene og dermed for hele samfundet.“

Det er underskrevet af formanden, Ib Cetti.

For mig at se er det ganske naturligt, at landboforeningerne går ind for, at hjemmene skal have et forskningsarbejde, fordi landboerne inden for deres eget erhverv har store erfaringer for, hvad forskning har betydet for den enkelte landmand og for hele det danske landbrug. Ja, der ligger forskning bag de danske landbrugsvarers høje kvalitet. Der forberedes i øjeblikket en udvidelse af landbohøjskolen, der er anslået til små hundrede millioner kroner. Foruden undervisning foregår der her et stort forskningsarbejde, som ingen ville drømme om at den enkelte landmand selv skulle betale, da det jo i den sidste ende kommer hele det danske samfund til gode. Det er heller ikke små beløb, der bruges til forsøgsstationer og forsøgsgårde, men ingen vil vel for alvor tænke på at nedlægge dette forskningsarbejde.

Set på denne baggrund er det et beskedent ønske, når danske husmødre vil bevare og udbygge den eneste forsøgsstation, de har her i landet. Dette forskningsinstitut for hjemmene må også have mændenes interesse, for det kan i høj grad blive et spørgsmål om det enkelte hjems økonomi.

Om det foreliggende lovforslag skal nævnes, at jeg personlig kunne ønske, det havde fulgt det ministerielle udvalgs forslag lidt nøjere. Navnet „hjemmenes forskningsinstitut“

[Viola Nørlov.]

ville bedre dække ideen og give det nye, og man ville undgå forveksling af husholdningsrådet og Forbrugerrådet.

Vedrørende § 3, der omhandler rådets sammensætning, kan jeg kun udtale tilfredshed med, at rådet udvides med medlemmer, der udpeges efter indstilling af Dansk Kvindesamfund, Forbrugerrådet og De kooperative Husmoderforeninger. Jeg for min part så gerne kredsen yderligere udvidet, men muligvis får vi henvendelser fra organisationer, og så kan udvalget se på det. Jeg finder, at det er en styrkelse af rådet, at handelsministeriet og undervisningsministeriet bliver repræsenteret.

I det foreliggende forslag savner jeg det forretningsudvalg, som var med i det ministerielle udvalgs forslag. Det måtte være en fordel for forstanderen, hvad enten denne bliver en kvinde eller en mand, at drøfte problemerne med et snævert udvalg. Man burde måske også præcisere arbejdsgangen og arbejdsområdet i selve loven, men det er alt sammen noget, der kan drøftes i det kommende udvalg.

Det foreliggende lovforslag vil, hvis det vedtages, give mulighed for en udbygning af rådets arbejde, og jeg kan på mit partis vegne anbefale det til velvillig behandling.

**Sønderup:** Jeg vil gerne benytte den lejlighed, som behandlingen af det foreliggende lovforslag fører med sig, til at give udtryk for den respekt, jeg nærer for den indsats, danske husmødre præsterer. Det er jo store værdier, de forvalter, og ofte må gerningen øves under besværlige og vanskelige vilkår. Det er min bestemte overbevisning, at husholdningsrådets virksomhed i den forbindelse har været af overordentlig stor betydning. Da der nu i den senere tid har været nogen diskussion om husholdningsrådet og omfanget af dets virksomhed og også om den betydning, det har haft, vil jeg gerne melde mig som en af dem, der anerkender den indsats, husholdningsrådet har ydet.

Der kan være afvigende opfattelser om enkeltheder, men det, der står tilbage i billedet, er dog det, at vi gerne vil være med til at yde en rimelig støtte. Vi lægger i mit parti stor vægt på, at de midler, der bliver stillet til rådighed, får en absolut hensigtsmæssig anvendelse, og de planer,

vi i mit parti har drøftet angående husholdningsrådets forhold, har ikke haft til formål at gribe ind på områder eller i funktioner, der i forvejen havde et tilfredsstillende forløb.

Det er imidlertid vor opfattelse, at der finder visse overlapninger sted, ja, at forskellige forsøg og afprøvninger, som man beskæftiger sig med, til dels foregik og måske kunne foregå billigere andetsteds, således at både penge og kræfter kunne spares. Det er nu om stunder nødvendigt, at vi rationaliserer, hvor det overhovedet er muligt.

Vi lægger også stor vægt på, at der sikres husmødrene indflydelse på husholdningsrådets virksomhed, og derfor er det, vi anser det for noget meget uheldigt, såfremt husholdningsrådet skulle udvikle sig til det, man kalder et stort, dyrt departement, som er den praktiske husholdning og den praktiske husmoder alt for fjernt. Her er det, vi har overvejet, om man gennem et beskedent bidrag fra husmødrene selv måske bedre kunne udbygge husmødrenes fortsatte indflydelse på husholdningsrådets virksomhed. Vi vil i hvert fald gerne drøfte den side af sagen. Det er muligt, at medlemskabet i foreningerne er, om jeg så må sige, så flydende, at de tanker, jeg her har nævnt, kan være for vanskelige at realisere, men som sagt, vi kan tales ved om det.

Vi havde egentlig et forslag under forberedelse, men nu er ministerens forslag altså til behandling i dag, og så kan vi jo i udvalget yderligere udbyde problemerne. Vi vil gerne medvirke til en rationel løsning, der sikrer husmødrene det størst mulige reelle udbytte af husholdningsrådets virksomhed, og det må dog til syvende og sidst være det, der er det afgørende.

**Erna Sørensen:** Det må ikke have været nogen helt let opgave for den højtærede indenrigsminister at fremsætte det lovforslag, som vi her har til behandling. Når man kender baggrunden, retsforbundets stilling til husholdningsrådet, forstår man, at den højtærede indenrigsminister har måttet sluge mange beske piller for at kunne fremsætte et lovforslag som dette.

Jeg må sige, at forslaget er bedre og mere rationelt end det forslag, der findes i udvalgsbetænkningen; man har dog i hvert fald fået skåret noget af den stærkt udvidede

[Erna Sørensen.]

administration fra, og det kan vi kun være glade for. Som det ærede medlem hr. Sønderup sagde, var vi selv i gang med at udarbejde et forslag til den fremtidige lovgivning for statens husholdningsråd; men vi har fundet, at med de forbedringer, der indeholdes i den højtærede indenrigsministers forslag, var det lige så naturligt, at vi deltog i udvalgsarbejdet angående dette lovforslag og dér kom med vore bemærkninger, indvendinger og forslag, så der forhåbentlig kan blive en god lov ud af det.

Det konservative folkeparti har gennem alle årene bortset fra starten støttet ethvert lovforslag, der er fremkommet om statens husholdningsråd ud fra den opfattelse, at der her var et stort område, der ikke var tilstrækkelig gennemplejet, og at der var rimelighed i, at kvinderne her i landet havde et sted, hvor de områder, det her drejer sig om, kunne undersøges og forskes, og man kunne få vejledning og oplysninger derom, så anvendelsen af alle disse penge vedrørende husholdningerne, som udgør en stor del af vor nationalindtægt, blev virkelig god og vi fulgte med tiden. Vi må alle erkende, at der netop på husholdningsområdet er sket en kolossal udvikling i den måde, man driver en husholdning på, i den måde, hvorpå man lægger et budget til rette; og den skete forandring i kosten medvirker også i høj grad til bedring af sundhedskvaliteten, kan jeg sige, for hele den danske befolkning.

Det er også ud fra disse betragtninger, vi nu gerne vil gå videre i arbejdet, omend vi kan sige, at vi måske har nogle kritiske briller på, belært af den erfaring, at der har været rejst en i mange tilfælde, synes jeg, berettiget kritik af de resultater, som er kommet ud af dette store råds virke. Vi kommer ikke udenom, at hvis husholdningsrådet på et tidligere tidspunkt havde indstillet sin 2 minutters udsendelse, havde erkendt, at det ikke var nogen succes, hverken på det ene eller det andet område, var det ikke kommet til en så stærk offentlig kritik, som tilfældet var. Vi kan godt sige, det danske grin næsten ikke er til at arbejde imod; har det først fået indpas, virker det på nær og fjern, og det var ærligt talt blevet så galt, at man dårligt kunne være bekendt at sige, at det var noget udmærket,

der kom fra husholdningsrådet. Jeg har en lille bog om disse udsendelser, der er virkelig mange gode råd i, men man kan altid finde nogle uheldige ting, og det er altså det, man har fået fat på, og som så kommer frem i pressen. Dér har vi forklaringen.

I dag er det sådan, at husholdningsrådet har 2 ugentlige udsendelser à 10 minutter i kvinderne eftermiddagsprogram, og det synes jeg er en glimrende måde at give oplysningsarbejdet fra sig på. Radioen er et glimrende middel til at give oplysninger til nær og fjern; der er ingen grænser for, hvad man faktisk kan oplyse på 10 minutter, medens 2 minutter giver et uheldigt billede af det, man vil have frem. Jeg håber også, man på dette område vil udnytte det arbejde der gøres i husholdningsrådet til gavn for alle husholdningsinteresser.

Vi vil gerne gå i gang med arbejdet, men jeg vil dog sige, at selve navnet er en af de ting, som bringer kritik frem. Hjemmenes forskningsinstitut, som var foreslået i betænkningen fra udvalget vedrørende husholdningsrådets fremtid, er i og for sig et mere rammende udtryk for det arbejde, der gøres, og man kunne måske endda yderligere forkorte det til hjemmenes institut. Men herom kan vi måske tale i udvalget. Jeg forstår, at der er forskellige meninger om dette, men når man nu skal rationalisere og gennemtænke det hele, må vi vel også tage spørgsmålet om navnet med. Det er vigtigt, fordi der er så mange misforståelser med hensyn til, hvad dette råd egentlig tager sig til.

Det i udvalgsbetænkningen, der har gjort det dybeste indtryk på mig, er i virkeligheden en udtalelse fra alle dem, der har med undervisningen at gøre. Jeg vil gerne have lov til at citere af et enkelt bilag, nr. 7, som er underskrevet af Foreningen af Husholdningsskoler, Danmarks Skolekøkkenlærerindforening, Pædagogisk Forening for Husholdnings- og Skolekøkkenlærerinderne og Foreningen af danske Husholdningslærerinder. I skrivelsen til udvalget siger man udtrykkelig:

„Vi vil mene, at husholdningsundervisningen, som den praktiseres inden for barneskolen og derfra videre i ungdoms- og aftenskolerne og på efterskolerne, husholdningsskolerne og seminarierne samt forsorgsinstitutionerne, er en af de betydt-

[Erna Sørensen.]

ningsfuldeste kanaler, ad hvilken resultaterne fra forsøgs- og forskningsarbejde vedrørende husholdning finder vej ud til praktikerne, d. v. s. til de hjem, for hvis skyld det hele sættes i gang.“

Endvidere står der, at

„den her nævnte undervisning bygger i stadig stigende grad på de fra statens husholdningsråd modtagne forsøgsresultater og undersøgelser.“

De ender med at sige, at de synes, at man ikke kan være uden dette råds arbejde, og at indvirkningen på lødigheden af den undervisning, der kan ydes på de forskellige steder, afhænger af det oplysningsarbejde, man får fra statens husholdningsråd.

Dette er for mig meget vægtigt, fordi det viser, at ikke alene det direkte oplysningsarbejde er vigtigt, men at det indirekte måske har allermest betydning, og skal det ikke komme fra statens husholdningsråd, skal det komme fra en anden institution. Det skal jo frem, resultatet af alt det arbejde, der skal bruges ved undervisningen, og derfor mener jeg også, at man heraf kan se, at rådet i virkeligheden har gjort stor gavn.

Med hensyn til pjecer o. lign. synes jeg man måtte kunne finde bedre former for, at hjemmene, der har brug for dem, kom i besiddelse af disse oplysninger. Jeg mener også, at alt det, der uddeles gratis, måske lettere går i papirkurven, end det ville gøre, hvis det var noget, man skulle købe. Men vi kan måske overveje i udvalget, på hvilken måde man kan distribuere resultaterne af arbejdet.

I det hele taget er det måske mangelen på oplysninger udadtil, der gør, at der har været så megen kritik over for rådet. Man føler, at der er gjort en del arbejde, men synes ikke, det har været anvendt tilstrækkeligt, og dér kommer vi tilbage til de gamle indsigelser, som vort parti altid har måttet gøre. Vi ønsker ikke, at der foretages forsøg på statens husholdningsråds institut, når de samme undersøgelser er foretaget eller foretages et andet sted. Man kan ikke se, at der er nogen virkning af dette dobbelte arbejde, tværtimod. Mon det ikke ville være rigtig, at erhvervsorganisationerne havde en repræsentant med i rådet? I så fald kunne man snarere tænke sig, at

de ting, om hvis værdi og brug ude i husholdningerne der var tvivl, blev taget op på en bredere basis og med større slagkraft, når undersøgelsen var forbi, fordi erhvervsorganisationerne selv ville være interesseret i at få dette arbejdes resultater bragt ud til en større forsamling, end det tidligere er sket.

Dette er imidlertid enkeltheder vedrørende sammensætningen af rådet. For mig at se ville det være at foretrække, om det blev betegnet som et repræsentantskab, idet det jo ikke er de pågældende, der skal lede statens husholdningsråd fremefter; de skal kun være med som vejledere, oplysere, og til dem skal man komme med forslag om, hvad arbejdet skal dreje sig om.

Jeg konstaterer med glæde, at ministeren i dette forslag har fået Dansk Kvindesamfund med. Det dækker over ikke alene husmødrene, men også de selverhvervende kvinder, som jo også har en husholdning, og som også trænger til vejledning. Derfor mener jeg, det er heldigt, at man endelig denne gang har taget denne store organisation med.

Man er altid glad, når et forslag på en eller anden måde medfører, at befolkningen reagerer på en eller anden måde — det kan være i god retning, og det kan være det modsatte. De indsigelser, der er kommet fra alle kvindeorganisationerne, giver husholdningsrådet en attest for dets berettigelse, og det anerkender vi fuldt ud, men vore indsigelser mod rådet går altså på dette positive: må vi få en afgrænsning af instituttets virksomhed! Må vi få klarlagt, hvilke midler der skal anvendes, hvilket mandskab der skal ansættes. Må vi få ministerens udtryk for, at også han mener, at det skal være et begrænset felt, ikke noget, der løber løbsk, sådan som så meget andet har gjort det, og som vi har indtryk af at arbejdet i statens husholdningsråd har gjort. Virkningerne har i hvert fald ikke været tilstrækkelige, når man ser på, hvor mange mennesker der har været sat ind på arbejdet, og hvor mange penge det har kostet. Hvis indenrigsministeren vil være med på denne linje, vil jeg gerne tilsige mit partis støtte til det udvalgsarbejde, vi nu går ind til for at få en lovgivning for instituttet, der kan virke tilstrækkelig, og jeg må måske slutte mig til den højtærede mi-

[Erna Sørensen.]

nisters håb om, at der kommer ro om denne sag. Det tror jeg vil gavne os alle i denne gamle — kan man vel sige — strid om husholdningsrådets virksomhedsområde, dets kvalitet og dets nødvendighed i det moderne samfund.

**Morten Larsen:** På mit partis vegne skal jeg anbefale forslag til lov om statens husholdningsråd. Det er med glæde, at vi i vort parti ser dette lovforslag fremsat. Vi ved alle, at statens husholdningsråd periodevis har været forrest i den offentlige debat, fagligt og politisk. Kritikken har efter min opfattelse ofte skudt over målet; temperamenterne har måske periodevis stået over det saglige, men ind imellem har vi også mødt kritik, der har haft positivt sigte, og det skal vi kun være tilfredse med. Det er mit håb, at denne lov må blive skelsættende i debatten, således at vi alle kan samles om at støtte statens husholdningsråd.

Der er allerede under debatten her i dag refereret til en række anbefalinger fra et bredt udsnit af organisationer her i landet. Igennem disse udtalelser og anbefalinger får vi klart slået fast, at faktisk ethvert dansk hjem står bag statens husholdningsråd, og det er let forståeligt, når vi kender de store værdier, der omsættes på Danmarks største arbejdsplads, hjemmene, at enhver støtte, der kan ydes hjemmet og den travle husmoder, må have vor opmærksomhed.

Det er derfor ganske naturligt, at vi fra det radikale venstres side har vor opmærksomhed henvendt på at give de danske husmødre, de danske hjem, en lignende støtte som den, andre erhverv henter i deres forsøgsarbejde og på forsøgsstationer på vidt forskellige områder. Vi kan ikke fra politisk side, synes jeg, med nogen rimelighed eller føje sætte et skel imellem mand og kvinde netop på dette område. Statens husholdningsråds arbejde er så værdifuldt for det enkelte hjem, at det, hvis det blev summeret op, ville komme til også at af-

tegne sig på det samfundsøkonomiske billede. Den enkelte husmoder, det enkelte hjem, føler måske ikke nogen direkte kontakt med statens husholdningsråd, men vore mange husholdningskonsulenter, der spredt ud over landet dygtigt arbejder for hvert eneste hjem, der mener at have brug for dem, må have et sted at henvende sig. På dette område har statens husholdningsråd hidtil løst sine opgaver, og det skal løse flere opgaver fremefter, således at husholdningskonsulenterne i stigende grad kan hjælpe de danske husmødre i samme omfang, som teknikken og rationaliseringen o. s. v. skrider frem på dette område.

Radioens, jeg havde nær sagt berømte 2 minutter blev også kort berørt her. Jeg skal af ganske gode grunde ikke sætte mig til dommer over dette meget diskuterede problem, men jeg vil alligevel have lov til at understrege det ansvar, som jeg mener radioen har over for det danske hjem, over for den danske husmoder. Jeg vil gerne på grundlag af de erfaringer, vi har fra andre områder, f. eks. landbrugets 10 minutter, anbefale, at man tilsvarende i den danske radio får husmoderens 10 minutter. Jeg tror, at sådanne 10 minutter bedre kan udbyde det emne, der nu skal holde for, således at den enkelte kan få mere ud af det og måske samtidig opnå en lille afslapning i det daglige arbejde ved at sætte sig til radioen i 10 minutter for at høre om et emne, der direkte har interesse i det daglige arbejde. Men vi ved alle sammen, at der her let kan opstå et problem. Vi har et meget, meget stort antal husmødre her i landet, der har hjemmet som daglig og eneste arbejdsplads, men vi har et måske lige så stort antal husmødre, der foruden at passe deres hjem også må tage del i arbejde uden for hjemmet. Jeg vil gerne udtale det håb og det ønske, at radioen på dette område vil stille sig forstående med hensyn til sendetid på den måde, at sendetiden bliver placeret således i dagens sendetimer, at begge kategorier af husmødre kan få gavn af udsendelsen. Kan

[Morten Larsen.]

man ikke finde frem til ét bestemt tidspunkt, må der være en rimelig baggrund for gensendelser. Jeg er ikke i tvivl om, at radioen på dette område kan medvirke fremefter til at skabe yderligere kontakt imellem statens husholdningsråd og det enkelte hjem til gavn for husmoderen og til gavn for hjemmet.

Partiet venstre ved sin ordfører her i dag, det ærede medlem hr. Sønderup, beredte mig en stor glæde, en glæde, der absolut ikke blev mindre af, at det var en overraskelse for mig. Jeg har her i de sidste dage, måske de sidste måneder, gået og været lidt bekymret for, at en sag som denne, der ingen partipolitisk betydning har, i hvert fald for mig, skulle dele denne sal op i 2 dele. Denne frygt er blevet fjernet i dag. Det ærede medlem hr. Sønderup sagde jo tydeligt på sin måde: vi kan tales ved i udvalget. Jeg må indrømme, at jeg tog det som et løfte om, at der er en rimelig mulighed for, at vi kan finde frem til en fælles løsning af de problemer, lovforslaget berører, når vi kommer til udvalgsarbejdet, og der skal i hvert fald ikke fra min side lyde noget som helst bittert udtryk for, at det ærede medlem indtager netop denne stilling i dag. Når jeg ved, hvilke værdier der står på spil på dette område, når jeg ved, at alle danske husmødre — eller lad mig reducere det lidt og sige næsten alle danske husmødre — direkte er interesseret i det arbejde, der gøres i statens husholdningsråd, forekommer det mig helt, helt rimeligt, at vi her i folketinget står sammen om at løse denne opgave. Det er derfor, jeg siger det ærede medlem hr. Sønderup tak for den indstilling, han gav udtryk for; jeg håber, den kan holde gennem hele udvalgsarbejdet.

På det radikale venstres vegne kan jeg give tilsagn om et hurtigt udvalgsarbejde.

**Ayoö Herbel:** Jeg kan på retsforbundets vegne tilsige saglig behandling af det foreliggende lovforslag.

Det er jo ikke nogen hemmelighed, hverken i det høje ting eller ude i befolkningen, at retsforbundet, da statens husholdningsråd i 1935 begyndte sin beskedne virksomhed, var modstander af, at den opgave, som husholdningsrådet skulle løse, og hvis be-

tydning for husmødrene vi aldeles ikke underkendte, blev gjort til en statsopgave i stedet for at blive løst af de interesserede foreninger i fællesskab uden statens medvirken. Dette synspunkt, som vi dengang og også senere har gjort gældende, byggede på vort programpunkt om en begrænsning af statsmagtens opgaver. Vi har stadig dette synspunkt, men vi må erkende, at vi ikke i det høje ting har kunnet få tilslutning til det. Det gælder i det hele taget, at har man først fået en statsinstitution, er det meget vanskeligt at komme af med den igen. Vi har stadig væk i retsforbundet det standpunkt, at statsmagtens opgaver bør begrænses mest muligt, men vi vil gerne have, at der skal ske en drøftelse af hele dette spørgsmål, og at også spørgsmålet om en begrænsning af andre institutioner kan indgå deri.

Det er naturligt, at husmødrene ikke kan indse, hvorfor man netop skal begynde med den institution, de har, og som er til gavn for deres daglige arbejde, der er af så stor betydning både for hjemmene og samfundsøkonomisk set. De synes ikke, det er mere urimeligt, at de har et husholdningsråd, end at så mange andre erhverv har en institution, hvor der foretages forsøg og undersøgelser, og derfor må hele problemet ses i en større sammenhæng.

Nu har vi imidlertid denne statsinstitution, og ud fra en saglig vurdering vil vi behandle det foreliggende lovforslag. Da det nu er staten, der helt og holdent tager sig af husholdningsrådets virksomhed, er det også naturligt, at staten får det mest mulige ud af de beløb, der bevilges til husholdningsrådets drift. Man har derfor foreslået husholdningsrådet omorganiseret efter de retningslinjer, forvaltningsnævnet har angivet, og på grundlag af den betænkning, som er afgivet af det af indenrigsministeriet nedsatte udvalg. Husholdningsrådet foreslås udvidet, men samtidig afgrænses rådets virksomhed til at være af rådgivende og kritiserende karakter, hvorimod ansvaret for den daglige ledelse placeres hos en forstander — hvad enten det nu bliver en mand eller en kvinde — der skal lede både forsøgslaboratoriet og sekretariatet. Jeg kan ikke af lovforslagets bemærkninger se, ud fra hvilke kvalifikationer man vil vælge forstander, men måske kan



[Ayoø Herbol.]

den højtærede indenrigsminister sige et par ord herom.

Det foreliggende lovforslag følger i det væsentlige det nedsatte udvalgs forslag; dog oprettes der ikke noget forretningsudvalg. Det betyder økonomisk en besparelse, hvilket retsforbundet ikke kan have noget imod.

Der foreslås ikke nogen navneforandring til hjemmenes forskningsinstitut, således som det var ønsket i betænkningen. Vi finder det i sin orden, at man bevarer navnet statens husholdningsråd, da det nu engang er staten, der driver det; en del andre forsøgsinstitutioner har jo også ordet „staten“ knyttet til navnet.

Vi deler den højtærede indenrigsministers ønske om, at den modernisering af statens husholdningsråd, som forslaget indebærer, og som skulle gøre det mere effektivt og smidigt, må blive til gavn for de husmødre og forbrugere, hvis interesser det er husholdningsrådets opgave at varetage.

Jeg kan slutte, som jeg begyndte, med at tilsige en saglig behandling af lovforslaget.

**Petra Petersen:** Da vi i fjor havde loven om statens husholdningsråd til behandling for at vedtage udskydelse af lovens revision til denne samling, udtalte jeg på min gruppes vegne, at vi ventede, at loven så virkelig kom til revision i denne samling, så at vi kunne få standset den kedelige diskussion, der har været om husholdningsrådet.

I det år, der er gået, har diskussionen fortsat med endnu større energi, og det er rigtigt, som det ærede medlem fru Erna Sørensen her udtalte, at det danske grin er svært at standse. Diskussionen har på mange punkter været ganske usaglig, og en sådan diskussion kan kun skade rådets arbejde. Jeg tænker i denne forbindelse bl. a. på den diskussion, der ved et møde førtes mellem det ærede medlem hr. Brodthagen og Venstres Kvinder. Hvis pressen har refereret rigtigt, skulle det ærede medlem have sagt, at kvinderne i denne sag var gået over gevind; og det gør kvinder ofte — mente det ærede medlem — når det drejer sig om kvindernes interesser. Det er muligt, at kvinderne går over

gevind, når det drejer sig om deres interesser, men, ærlig talt, det gør det andet køn også af og til. Det ærede medlem udlagde det, som om husholdningsrådets arbejde kun bestod i undersøgelse af rødbeder, og sagde, at det betød ikke noget, om deres form var trekantet eller firkantet, når blot det var rødbeder. Når jeg fremhæver dette, er det, fordi det karakteriserer bedømmelsen af husholdningsrådets arbejde, som man enten ikke vil eller ikke kan forstå. Det er nemlig ikke lige gyldigt, om en rødbede er rund, trekantet eller firkantet.

Det ærede medlem fru Viola Nørlov var inde på de mange områder, hvor der er bud efter forbrugernes penge, og det er så rigtigt. „Gris på gaffen“, siger jo landmændene og slagterierne, og fra anden side siger man: køb et køleskab, en radio eller et fjernsyn. Hvis man skal sætte mad på bordet og samtidig skal have de andre nødvendigheder, også de luksusbetonede, er det vigtigt, hvordan den mad bliver, man sætter på bordet, for der bliver ikke så mange penge tilbage til maden; den skal være sund, og den skal være nærende. Her mener jeg statens husholdningsråd har givet Danmarks husmødre en værdifuld støtte. Vi må også tænke på, at af husmødrene, i hvert fald i byerne, har helt op til halvdelen udeerhverv; deres tid er knap; de har brug for de bedste redskaber. Der er som sagt bud efter husmoderens penge, og det er vigtigt, at hun får de bedste materialer til arbejde med, både når det gælder redskaberne og det, hun skal lave maden af. Derfor vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Brodthagen, at det er ikke lige gyldigt, om rødbeden er rund eller trekantet eller firkantet; det er nemlig nødvendigt, at den er rund og glat, for at man kan spare tid og også spare på det, der går til spilde.

På dette område mener jeg statens husholdningsråd har gjort et stort og værdifuldt arbejde. Vi vil støtte husholdningsrådet, som vi hidtil har gjort det. Der kan nok være noget at rette ved statens husholdningsråd. Hvorfor skulle der ikke være det? Ingen er vel fejlfri. Jeg vil her blot nævne en eneste ting, ikke som en kritik. Det er bestemmelsen i lovforslagets § 2 om, at resultaterne af de fore-

[Petra Petersen]

tagne undersøgelser kan rådet lade offentliggøre. Jeg tror, det ville være gavnligt og nødvendigt, om vi af og til fik nogle af disse undersøgelser offentliggjort på denne måde. Det gælder f. eks. vaskemidler. Der findes i dag en masse opreklamerede vaskemidler. De bliver undersøgt, men vi får aldrig nogen sinde at vide, hvilket af dem der er det bedste. Jeg ved godt, hvad der er i vejen, men alligevel tror jeg, det ville være sundt at få nogle af disse undersøgelser offentliggjort.

Jeg synes, det ville være rart, om der kunne skaffes ro om husholdningsrådets arbejde, og henstiller, at der gives rådet de økonomiske muligheder for at fortsætte arbejdet.

**Indenrigsministeren (Søren Olesen):** Jeg takker for den saglige behandling af lovforslaget.

Det har jo vist sig også ved denne første behandling, at langt det store flertal af folketingets medlemmer mener, at det forsøgsarbejde, som har været udført af statens husholdningsråd, bør fortsættes og opretholdes, og at det bør have støtte fra staten. Det er på baggrund heraf, jeg har fremsat lovforslaget, idet jeg som sagt har haft den opfattelse, at der i befolkningen og her i folketinget er et flertal, som ønsker husholdningsrådet opretholdt. Når jeg så er i den situation, at jeg for øjeblikket har til opgave at administrere den lov, som hidtil har været gældende, og måske skal administrere den nye, som kommer ud af lovforslaget, mener jeg, at man må være enig med mig i, at jeg må sørge for, at arbejdet rationaliseres på bedst mulig måde, sådan at de penge, der bevilges, virkelig kommer til nytte, og at de forsøg, der gøres, er sådanne, som er påkrævede og nyttige, og at de resultater, man opnår, kan blive udnyttet såvel i undervisningen som i det praktiske arbejde.

Det ærede medlem hr. Sønderup talte om, og det gjorde også det ærede medlem fru Erna Sørensen, at forsøg, som blev udført andre steder, behøvede man ikke at gentage i husholdningsrådet. Jeg er fuldstændig enig med de to ærede ordførere i, at hvis der finder en overlappning sted,

bør man undersøge, hvori den består, og så bør man dele arbejdet sådan, at de forsøg, der foretages det ene sted, ikke også foretages det andet sted. Jeg er fuldstændig enig med de ærede ordførere i, at det er en af de ting, vi må se på, når nu loven er revideret og endeligt vedtaget.

Det ærede medlem hr. Sønderup rejste også spørgsmålet, om ikke foreningerne kunne yde et bidrag. Det vil jeg naturligvis se på med velvilje; hvis det ærede medlem kan få foreningerne med på det, synes jeg, det er et spørgsmål, det er værd at tage med i udvalgsarbejdet og drøfte dér.

På samme måde kan jeg sige vedrørende begrænsningen af området, at det er klart, at bekostningen hænger i høj grad sammen med, hvor mange opgaver man skal tage op, og det tror jeg også er en af de ting, der nøjere bør drøftes. Om det kan fastsættes nøjagtig i loven, er jeg ikke sikker på, men ud fra drøftelserne herom vil man jo kunne få visse retningslinjer at gå efter. Jeg er også interesseret i, så længe jeg har med denne sag at gøre, at arbejdet rationaliseres mest muligt.

Jeg mener, at denne første behandling har givet udtryk for, at man ønsker det arbejde, der udføres af husholdningsrådet, opretholdt, og at man ønsker det gennemført på en rationel måde og ønsker, at de resultater, som man kommer til, kan komme forbrugerne og husmødrene til gode i det daglige arbejde. Det er et synspunkt, jeg mener vi alle sammen kan tiltræde, at når vi vil opretholde den slags institutioner, må det også være sådan, at det ikke blot er, om jeg så må sige, et prestigespørgsmål, en hobby, eller hvad man nu vil kalde det, men at der virkelig er tale om et arbejde, som har betydning for samfundet, og som man derfor giver en sådan placering, at arbejdet kan udføres, og at man får det for midlerne, som hensigten var.

Hermed sluttede forhandlingen.

*Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.*

**Viola Nørlov:** Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

**Formanden:** Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 22. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om statens husholdningsråd.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om hemmelige patenter.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om nedlæggelse af statsbrandforsikringsfonden.

4) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning i anledning af en under 24. august 1959 i København undertegnet overenskomst med tilhørende brevvekslinger mellem Danmark og Forbundsrepublikken Tyskland om ydelser til fordel for danske statsborgere, der har været ramt af nationalsocialistiske forfølgelsesforanstaltninger.

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i forsikringsaftaleloven.

Mødet hævet kl. 14<sup>40</sup>.

### 43. møde.

Fredag den 22. januar kl. 13.

**Formanden:** Udvalget angående forslag til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod fhv. minister Johannes Kjærboel [af Ninn-Hansen m. fl.] og forslag til folketingsbeslutning om rigsretstiltale mod fhv. minister Johannes Kjærboel [af Aksel Larsen] har afgivet betænkninger over nævnte forslag. Eksemplarer er omdelt.

Medlemmer af folketingsgruppen Fuglsang, Ragnhild Andersen, Alfred Jensen, Lynnerup Nielsen og Petra Petersen har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

*Forslag til folketingsbeslutning angående statens overtagelse af De danske Sukkerfabrikker.*

*Skriftlig fremsættelse af forslag.*

**Ordføreren for forslagsstillerne (Fuglsang):** På den kommunistiske folketingsgruppes vegne har jeg den ære at fremsætte forslag til folketingsbeslutning angående statens overtagelse af De danske Sukkerfabrikker.

A/S De danske Sukkerfabrikker har sammen med Andelsfabrikken i Nykøbing koncession og dermed statsgaranteret eneret på fremstilling af sukker. Denne koncession udløber den 30. april i år.

Kommunisterne mener og foreslår i overensstemmelse hermed, at koncessionen må afløses af en nationalisering, af en overtagelse af staten.

Dette er for os den eneste naturlige og forsvarlige løsning af hensyn til de landsdele, hvor sukkerproduktionen spiller en meget stor rolle — ikke mindst af hensyn til tusinder af arbejdere og deres beskæftigelse.

Men det er derudover af betydning for hele landet, at vi stillet over for tidens store handelspolitiske problemer sikrer, at Danmarks økonomiske hjulpekluder udnyttes effektivt til gavn for befolkningen og ikke blot ud fra nogle få aktionærers snævre interesser.

Sukkerfabrikkerne og deres udvikling er